

AVRUPA ORDUSU: AVRUPA HUKUKUNDAKİ İMKÂNI VE ABD ÇIKMAZI

NİSAN 2024 Sayı:37

AVRUPA ORDUSU: AVRUPA HUKUKUNDAKİ İMKÂNI VE ABD ÇIKMAZI

Tarih boyunca savaşlar, medeniyet aktarımı için en güçlü araçlar oldu. Maddi kazanımların kısa vadeli etkilerini uzatan bu aktarım, uygarlıklara yeni çağların kapılarını güçlü bir şekilde açtı. Kimi zaman ise savaşlar, bazı uygarlıkların sonunu getirdi ve ayakta kalanlar, eskisinin mirasıyla mücadeleye devam ettiler. Nitekim savaşlar, uzunca bir dönem 'ortadan kaldırma' amacını merkezine koyuyordu.

Günümüze yaklaştıkça dünyanın karşı konulamaz değişimi, savaşların da amaçlarını başka bir boyuta taşıdı. Coğrafi Keşifler ile ülkelerin fetih ve ganimet ekonomisinden uzaklaşması, özellikle Sanayi Devrimi ile ekonominin merkezine üretimin geçmesiyle savaşlar, üretim ve pazarlamayı desteklemek amacını içerdi. Yine de bu amaç, dünyanın 'bölüşülememesi' sorununu doğurdu ve neticesinde yaşanan iki dünya savaşı, ardında geri dönülemez acılar bıraktı.

Dünya savaşlarını izleyen dönemde Batılı ülkeler, ayrışmak için savaşmak yerine savaşmamak için birleşmeyi tercih ettiler. Milletler Cemiyeti (MC), Büyük Savaş'ın ardından gelen ilk kurumsal denemeydi. II. Dünya Savaşı'nın vuku bulmasıyla etkisiz kalsa da sonrası için etkileyici bir adım oldu. Bu savaşın ardından meydana getirilen Birleşmiş Milletler (BM), MC'nin eksiklerinin tadiliyle küresel barışı sağlamaya adanmıştı. Ancak tüm dünyada barışa aynı gözle bakmayı sağlayacak ortak miras inşa etmek mümkün görünmüyordu. Üstelik ağır hasar bırakan iki savaşın da merkezi Avrupa'ydı. Dolayısıyla küresel barışı tehdit eden ana unsur, Avrupa'nın iç sorunları gibi gözüküyordu.

Avrupalılar, iç sorunlarının altından savaşıyorlar kalkamayacaklarını anladıklarında, dünyada trend haline gelen birleşme üzerinde doğmayı denediler. Daha önce savaştıkları farklılıkları 'çeşitlilik' olarak kabul edip ortak değerleri üzerinde bütünleşmeyi tercih ettiler¹. Günümüzde ulusüstü yapısıyla türünün tek örneği olan Avrupa Birliği (AB ya da Birlik) de bu doğuşun bir ürünü oldu. Avrupa'nın bütünleşmesi, ekseriyetle ekonomik, ticari ve kültürel bütünleşmelerden ileri geldi. Böylelikle ülkeler, birbirlerinin zayıfladığı bir sistemi tolere edemeyecek şekilde birbirlerine bağlandı.

Bu bütünleşmenin, askeri bir biçime kavuşması da zaman zaman gündeme gelse de Amerika Birleşik Devletleri (ABD veya Birleşik Devletler)'nin vadettiği ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ile somutlaşan güvenlik garantisi, ülkelerin askeri egemenliklerinden taviz vermek istememesi gibi sebepler, 'Avrupa Ordusu'na giden yolları tıkadı. Şimdiyse Avrupa, bu düşünceye eskisinden daha sıcak. Okunan yazıda Avrupa bütünleşmesinde askeri kanadın tarihini ele alacak, dünden bugüne değişen koşullar dairesinde bu ordunun hukuken hayat bulma şansını analiz edeceğiz.

¹ Avrupa Birliği'nin sloganı, bu durumu aktaran iyi bir örnektir: *In varietate concordia* (Latince orijinalinden çevirisi: Çeşitlilikte Birlik)

1. Avrupa Ordusu Kavramı ve Tarihsel Arka Plan

II. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'nın durumu, Müttefiklerin başlıca sorunuuydu. 1919'un haziran ayında imzalanan Versay Barış Antlaşması, Almanların silahlanmalarını engellemek bir yana, güçlerini toplayarak daha yıkıcı bir savaş başlatmalarına sebep olmuştu². Almanları Avrupa'nın dışında tutacak girişimlerin çok olumlu sonuç vermeyeceği açıktı.

Bunun yanında Sovyetler, savaşın ardından dünyanın iki kutbundan biri haline gelmişti ve artık Almanya'ya karşı büyük Avrupalı devletlerin müttefiklerinden değildi. Aksine Sovyetler, Avrupa'daki gelişmeleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek istiyor ve Avrupa'nın doğusunda tahakkümünü pekiştirmeye çalışıyordu. Ayrıca Birleşik Devletler'in verdiği garantiye karşın Avrupalılar, aynı kıtada yer aldıkları Sovyet tehlikesine karşı yakın bir mücadele veriyorlardı.

Almanya'nın sistem dışında kalmaması ve Versay tipi bir baskıya tabi tutulmaması, yalnızca Alman ulusunun öfkesini çekmemek için değil ama Sovyetlerin de bu boşluğu doldurmaması için önemliydi. Öyle ki Amerikan Başkanı Kennedy'nin *"Ich bin ein Berliner"* çıkışı, Batı'nın Almanya politikası hakkında Sovyetlere yönelen ciddi bir mesaj olmuştu³. Neticesinde Batı, kendi güvenliğini sağlayacak kurumları inşa ederken Almanları da beraberlerinde tutmayı, böylelikle Almanlarla artık ortak düşmanlara karşı savaşmayı hedefliyordu.

Tüm bu gelişmeler, II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Brüksel Antlaşması'nın imzalanmasına zemin hazırladı⁴. Antlaşma ile Birleşik Krallık, Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda; ekonomik, kültürel ve toplumsal alanlarda da işleyecek olan hükümetler arası karşılıklı bir savunma iş birliği içerisine girerek **"Batı Avrupa Birliği (BAB)"**ni kurdular.

Başlangıçta bu birlik, bir elitler ligi gibi düşünülmüş ve genişlememeye üzere planlanmıştı⁵. Buna karşın Batı Almanya ve İtalya'yı da içeren ve Avrupa Savunma Topluluğu (AST)'nu kuracak Plevin Planı'nın başarısız olması⁶, birliği zaruri bir genişlemeye itti. Bilhassa Almanların bir savunma gücü geliştirmesine gönülsüz olsa da BAB, takvimler 1954'ü gösterdiğinde bu ülkeleri içine katarak büyüdü ve ülkeyi en büyük müttefiki NATO'nun da bir parçası haline getirdi⁷.

Avrupa Savunma Topluluğu, BAB'a göre Avrupa Ordusu'nun kurulması adına daha keskin bir girişimdi. Nitekim Avrupa Ordusu tabiri, ilk defa AST etrafındaki tartışmalarda, Charles De Gaulle'nin İçişleri Bakanı André Philip tarafından kullanıldı: *"İstedığımız Avrupa vergilerinden elde edilen fonlarla finanse edilen bir Avrupa ordusudur."* Bu plan dahilinde ilk olarak Avrupa'nın siyasal kurumlarına bağlı, transatlantik iş birliğini koruyan, tek bir siyasal ve askeri otorite altında olan bir ordunun teşkil edilmesi gündeme getirildi⁸. Oluşacak ordu, ülkelerin birleşmiş değil bütünleşmiş, kaynaşmış güçlerinden

² (Neiberg, 2017)

³ Amerika Birleşik Devletleri'nin 45. Başkanı John F. Kennedy tarafından 26 Haziran 1963 tarihinde sarf edilen ve *"Ben bir Berlinliyim."* anlamına gelen söz.

⁴ Rohan, 2014

⁵ Erkul, 2023, s. 981

⁶ Rohan, 2014

⁷ Konu hakkında İngilizler, her ne kadar Alman yardımının vazgeçilmezliğine vurgu yapsalar da Almanları açıkça savunma birliklerinde ağırlamaya temkinli yaklaşmışlardır. İleri okumalar için bkz.: Winston Churchill'in 11 Ağustos 1950 tarihli Avrupa Konseyi Hitabı, Strasbourg

⁸ Gözkaman, 2014, s. 7

oluşacaktı. Öte yandan ihdas edilecek bir Savunma Bakanlığı ile ordu, otonom hale getirilecekti. Yine de bu otonomi, NATO'nun önüne geçmeyecekti.

Batı Avrupa Birliği ise güvenlik konusunda bir yardımlaşma ağıydı ve NATO karşısında gitgide etkisiz bir yapıya bürünmüştü. Oysa AST, Kuzey Atlantik Antlaşması'na benzer bir şekilde, üye ülkelere yapılan bir saldırıyı tüm birliğe yapılmış kabul eden hükümler ihtiva ediyordu⁹.

Tüm bu girişimlerin, Almanları tehdit olmaktan çıkarmanın yanı sıra bir hedefi ve bir öznesi daha vardı: Fransa'nın Avrupa'nın kaderini Birleşik Devletler'e terk etmek istememesi. Fransızlar, NATO'nun hayat bulmasıyla ABD karşısında ikincil bir rol üstlenmeyi istemiyorlar, İngilizleri de lider olarak kabul edemiyorlardı¹⁰. Bu durum karşısında Fransa, Kıta Avrupası'nda birtakım alternatif arayışlarına girerken 1967 yılında NATO'nun askeri kanadından çekildi.

Soğuk Savaş, Avrupalıların bu alternatiflere cevap vermesini engelledi çünkü NATO, dahası ABD'nin taşıdığı askeri güç, vazgeçilemeyecek bir kalkandı. Soğuk Savaş yıllarında Avrupalılar, bütünleşmelerini değinildiği üzere ekonomik, hukuki, ticari ve kültürel alanlarda sürdürdüler ve Avrupa Birliği şeklindeki karakteristik yapıya eğildiler.

2. Avrupa Birliği Mevzuatı ve Savunma Alanında Entegrasyon

Avrupa Birliği, tarihi boyunca askeri bütünleşmeyi merkezine almasa da güvenlik endişelerini giderecek iş birliklerinden de kaçınmadı. Yanı sıra

sütunlu dönemde “Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (OGDP)” AB'nin üç sütunundan biriydi¹¹. Ancak Birlik, Soğuk Savaş'ın ardından kendini test ettiği güvenlik hususunda yetersiz sonuçlar elde etti. Kosova'da çatışmalara ABD ve NATO güçlerinin son vermesi, Bosna müdahalesinin etkisiz kalması ve 90'lar boyunca bölgede yaşanan soykırımın engellenememesi, Avrupalıları güvenlik tecrübelerini sorgulamaya sevk etti.

Evveleminde BAB, Marsilya Beyannamesi ile AB'ye dahil edildi. Ardından ODGP uyarınca ‘Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası (2009 Lizbon Antlaşması sonrasında Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası – ODGP)’ oluşturuldu. Bu adımlar, öncüllerinden farklı olarak ABD'nin de desteğini içerisinde barındırıyordu. 1998 tarihli Saint Malo Zirvesi'nde alınan “Birliğin, güvenilir askeri güçler tarafından desteklenmiş özerk harekât kapasitesine” sahip olması ve bunları uluslararası krizlere yanıt vermek için hazır bulundurması ve kullanması kararı, bu desteği de arkasına alıyordu¹².

2000 yılına gelindiğinde, BAB'ın insani yardım, kurtarma operasyonları, barış sağlama, koruma ve kriz yönetimi görevleri AB'ye devredildi. Ardından Birlik üyesi ülkelerin 2003 yılı itibarıyla Acil Müdahale Gücü'nün 60 gün içinde bir askeri operasyon çerçevesinde kriz bölgesine gönderilebilecek şekilde hazır tutmaları ve bu kuvveti en az bir yıl süreyle idame ettirmeleri şeklinde bir “temel hedef” belirlendi. Üyeler, “Petersberg Görevleri” dahilindeki tüm faaliyetleri ifa edebilecek askeri varlık ortaya koyma noktasında

⁹ İleri okumalar için bkz.: European Savunma Topluluğu Antlaşması, 1952

¹⁰ Erkul, 2023, s. 987

¹¹ Efe, 2010, s. 38

¹² Erkul, 2023, s. 990

hemfikir oldular¹³ ve ‘Avrupa Güvenlik Stratejisi’ne imza attılar.

2009 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması ise, bu stratejinin karakterini ortaya çıkardı. Antlaşma’nın 42. maddesi, AB üyesi bir devletin toprak bütünlüğüne saldırı olması hâlinde diğer üye devletlerin ellerinden gelen tüm imkânlarla yardım etme yükümlülüğüne dikkat çekti. Kuzey Atlantik Antlaşması’nın 4. maddesine benzeyen bu madde, saldırıya mutlaka topyekûn karşı koyma zorunluluğu yerine yardım etme hususunda özveri beklentisini vurguladı.

42. madde, 6. bendi ile “Daimî Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO)”ne de hayat verdi. PESCO, askeri egemenliklerinden taviz vermek istemeyen ülkelerden kaynaklanan oy birliği olmaksızın karar verilememesi sorunu aşmak adına izlenen bir kurum oldu. Böylelikle Avrupa Birliği’nde bütünleşmenin derinleşmesinin devamından yana olanlar ile egemenlik paylaşımı hakkında tereddütleri olan üyeler de belirginleşti. Birlikte bütünleşmenin kat ettiği mesafe, günümüzde siyasi birleşme olacak mı tartışmalarını alevlendirecek kadar ilerledi. Mevcut hükümetlerüstü düzenin askeri bir yansıması ise özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde soru işaretleri doğurmaya devam edecek gibi gözüküyor.

Avrupa Birliği’nin kurumsal deneyimini askeri sahada projeleriyle güçlendirmeyi gaye edinen PESCO, günümüzde altmıştan fazla projeyi içinde barındırmakta. Ayrıca PESCO üyesi olmak için AB üyeliği veya Avrupa’da bulunmak bir şart da değil. 2021 yılından bu yana ABD, Norveç ve Kanada da PESCO’ya dahil.

3. Avrupa Ordusu Tartışmaları: Fikirler ve Eleştiriler

3.1. Savunma Entegrasyonunun Avantajları ve Dezavantajları

Avrupalı savunma politikalarının öne çıkan ilk avantajı, ikinci vuruş kapasitesinin geliştirilmesi olarak görüldü. Gerçekten de nükleer tehditlerin, ilk atışın ardından karşı ilk atışla savuşturulması, ikinci vuruşun da savunan ülke tarafından yapılması modern savaş kuramlarının öncelediği bir konu olarak öne çıkmakta¹⁴.

Sayılabilecek bir diğer avantaj, konvansiyonel savaşların halen önemini yitirmemesiyle belirmekte. Rusya’nın başlattığı harekât, İsrail’in Filistin işgalinde kullandığı yöntemler bir arada düşünüldüğünde aynı coğrafyada yer alan ülkelerin nükleer güçlerle çatışması, savaş iktisadının da makul karşılamayacağı bir sonuç.

Karşıt bir yaklaşımla dezavantajlardan bahsetmek gerekirse ortak bir millet olgusu taşımayan kitlelerin, hangi ortak amaç uğrunda savaşmayı tercih edeceği sorusuna cevap aramak gerekir. Keza bu birlikteliğin oluşmaması, ordu disiplinin kurulmasının da önemli bir düellosu.

Ayrıca konvansiyonel çatışmalar, gelişmiş teknolojik çatışmalardan saha deneyimi yönüyle ayrılıyor. Avrupalılar ise Afganistan müdahalesinde dahi savaşın yoğunlaştığı bölgelerde operasyon yürütmekten kaçınmış, idari görevler ve devriye gibi görece daha katlanılabilir süreçlerde yer almışlardı.

¹³ Efe, Avrupa Birliği’nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, 2008, s. 73

¹⁴ Gündoğdu, 2016, s. 4

Bir başka dezavantaj ise, Avrupa Birliği mevzuatının bir orduyu taşıyacak yapıda olmaması olarak ifade edilebilir. Avrupa'nın bütünleşmesi, iç egemenliklerden taviz verilmek suretiyle geliştirilse de her zaman ülkelerin AB'den ayrışabilecek özgün yönlerini koruyarak derinleştirildi. Üstelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, farklı kararlarında vicdani ret kurumunun mutlaka anayasalarda yer alması gerekliliğinden sıklıkla bahsediyor. Bu sebeple ülkelerin ve Birliğin Avrupa Ordusu'na varacak regülasyonları kabul etmesi, bu coğrafyanın anayasa mahkemeleri ve denk kurumlarında da hoş karşılanmayabilir.

3.2. Üye Ülkeler Arasındaki Farklı Görüşler ve Endişeler

Bir önceki paragrafta vurgulanan ortak amaç olgusu, aynı zamanda AB üyelerinin Avrupa ordusundan ayrışma sebebi. Birleşik Krallık, Soğuk Savaş'tan bu yana kendi iç egemenliğinden kısıcak metinlere ya imza atmadı ya da bu metinleri kendi özel koşullarına göre uyarladı. AB'de yer aldıkları yıllarda Schengen ve Avro bölgelerine dahil olmamaları, bu politikanın iyi örneklerinden. Dolayısıyla İngilizler, Plevin Planı'na da AST'ye de aynı sebeplerle karşı çıktılar. Ancak ulusüstülük yerine uluslararası iş birliğini önceleyen BAB gibi her kuruma da destek verdiler.

Birtakım ülkeler, savunma alanında tarafsızlık politikalarını sürdürmek istiyor. Malta bu sebeple kendisini PESCO'nun da dışında tutuyor¹⁵. Macaristan PESCO'ya destek veriyor, yine de egemenliğini AB ile paylaşmaktan hoşnutsuzluk duyuyor. Ülke, şu sıralar kendi egemenliğini güçlendirecek

¹⁵ İleri okumalar için bkz.: <https://www.pesco.europa.eu/pressmedia/development-delivery-and-determination-pesco-forging-ahead/>

yasalarından ötürü AB'de eleştirilerin merkezinde¹⁶.

İtalya'da göçmen kriziyle yükselen aşırı sağ, AB'nin misyonunu tamamladığına inanıyor¹⁷. Anlaşılacağı üzere İtalyanların Avrupa Ordusu'na eklenmesi mümkün olsa da kolay olmayacaktır.

Almanlar, yazının devamında inceleneceği üzere tavırlarını, ABD'nin değişen dinamikleriyle tekrar belirledi. Öyle ki onlar da artık Avrupalıların kendi kaderlerini tayin etmeyi gözden geçirmelerini öneriyorlar.

Fransa ise, Avrupa Ordusu düşüncesinin sahibi ve hala önde gelen savunucusu. Hatta Macron için De Gaulle benzetmeleri bir süredir medyanın da gündeminde¹⁸.

4. ABD'nin Yaklaşımı

4.1. ABD'nin Avrupa'daki Askeri Varlığı

Okunan yazı özelinde ABD ve NATO, çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanıldı. Zira Avrupa'nın kendi savunma otonomisini geliştirmesi, genellikle NATO'ya alternatif oluşturarak ABD tahakkümünü kırmakla eş değer görüldü. Bu nedenle NATO'nun Avrupa Ordusu tartışmalarına bakışı, ABD'nin perspektifinin de bir yansıması oldu.

"Dünyanın Jandarmalığı", Birleşik Devletler'in zaman zaman terk ettiği bir anlayış olsa da Avrupa'nın güvenliğinde ABD, halen en güçlü payın sahibi. Amerika Birleşik Devletleri Avrupa Komutanlığı (EUCOM)'nın 2022 tarihli açıklamasına göre, Rusya-Ukrayna Savaşı'na kadar kıtada

¹⁶ The Guardian, 2024

¹⁷ Reuters, 2023

¹⁸ Politico, 2021

sayısı 65 bin askeri bulan Amerikan güçleri, bu savaşla birlikte 100 bin askere yükseltildi¹⁹.

1952 yılında kurulan Komutanlığın, günümüzde Stuttgart merkezli olması, aslında ABD'nin Almanya'yla olan askeri birlikteliğe verdiği önemin de bir göstergesi. Günümüzde EUCOM, Türkiye'nin farklı illerinde de karargahlar kurmuş durumda.

4.2. Avrupa Ordusu Fikrine Karşı ABD'nin Tutumu ve Nedenleri

ABD, II. Dünya Savaşı'nın ardından demokratik dünyanın kutbu olarak kendisiyle hareket eden devletlere kayda değer imkanlar sundu. Maddi yardımların yanı sıra nükleer güçlerin paylaşımı, bu dönemde Avrupalıların bulunduğu önemli fırsatlardandı. Buna ek olarak Amerikalılar, 70'lerden itibaren konvansiyonel savaşın öne çıktığını görerek Avrupa'yı bu anlamda da teşvik etmeye başlamıştır. Bu bağlamda Avrupalıların savunma politikaları geliştirmesi, gerçekten de Amerikalıların benimsediği bir politika oldu.

Aktarılan hususlarla birlikte ABD, bu politikaların kendisinden tamamen bağımsız gelişmesini de istemedi. Dolayısıyla Birleşik Krallık'ın AB'ye kabulünde geliştirdikleri diplomasi, şaşırtıcı karşılanmadı²⁰. AGSP'nin de kabulüyle Birleşik Devletler, Avrupa'nın savunma politikasına kendi kurumsal yaklaşımını geliştirdi: 3D Politikası²¹. Bu politika uyarınca Avrupa'nın "*Bağları koparmadan (no decoupling), Ayrımcılık yapmadan (no*

discriminating), Tekrara kaçmadan (no duplication)" özerk askeri yapılara sahip olmasını destekledi. Yani Avrupalılar NATO'dan kopmayacaklar, kendi savunma politika ve kurumlarını her ülkenin katılımına açık tutacaklar ve NATO'nun projelerini kopyalamayacaklardı²². Anlaşılan o ki Birleşik Devletler'in Avrupa politikası, onların asgari düzeyde de olsa koruma bağımlılığını korumak üzere istikrar kazanmış durumda.

4.3. ABD-AB İlişkilerinde Savunma Alanındaki Değişen Dinamikler: Trump ve Biden

AGSP'nin inşası, tüm gelişmelere rağmen âtil kaldı ve çoğunlukla krizlerin üstesinden gelmekte bekleneni veremedi. Arap Baharı'nda Avrupalı liderlerin öngörülerinin tutmaması, Rusya'nın Gürcistan ve Kırım müdahalelerinde caydırıcı etki sağlanamaması gibi sebepler, farklı zirvelerde Avrupalı liderlerce tartışıldı. Ancak tüm bu sorunlar, halen NATO kalkını altında tartışılıyorken gerçek bir Avrupa savunmasından bahsetmek zordu. Avrupalıların da Merkel'in deyiimiyle "... kaderlerini ellerine almak ve kendi geleceklere için savaşmak..." arzusu, krizlerin üstesinden gelmek için değil, 2016 Amerikan Başkanlık Seçimlerini Donald Trump'ın kazanmasıyla belirginleşti²³.

Donald Trump, Transatlantik dengeyi ABD'yi ağırlaştırmak suretiyle bozacak politikalar izledi. Dönemi boyunca çıkan başlıca krizler, şu şekilde özetlenebilir²⁴: ABD'nin İran ile imzalanan nükleer anlaşmadan çekilmesi ve İran'a yönelik

¹⁹ Euronews, 2022

²⁰ Soytürk, 2017, s. 74

²¹ Efe, Soğuk Savaş Döneminde Avrupa'da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları, 2010, s. 45

²² Buna karşın Türkiye, PESCO projelerinden uzak tutulmakta ve eleştirilere rağmen projelere katılımı

Avusturya, GKRY ve Yunanistan tarafından veto edilmeye devam edilmektedir.

²³ Ünaltdılar, 2020, s. 237

²⁴ Miller Center

yatırımlarını artıran Avrupalı devletlere baskı kurması, askeri harcamalarını GSİYH'lerinin %2'si seviyesine çıkarmayan Avrupa devletleriyle -özellikle Almanya-sürtüşmeler yaşamaması, Avrupalı devletlerle olan ticaretteki vergilerin artırılması, Birleşik Devletler'in Brexit Süreci'ni desteklemesi.

Avrupalı devletler, tarih boyunca yaşanan sürtüşmelerinden farklı olarak ilk kez Amerikan kalkanının kalkabileceği endişesini yaşadılar. Ardından gelen Biden dönemi, yaşanan güvensizlikleri tamire uğraşsa da sorunları ortadan kaldıramadı. Yükseltelen vergiler düşürülmedi, Rusya'nın başlattığı savaşa karşı Ukrayna'nın beklentisinin karşılanması tartışmaların odağında oldu. Bu dönemde Macron, NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiğine dikkat çekerek Avrupalı çözümleri işaret etti²⁵.

5. Gelecek Perspektifleri ve Olası Gelişmeler

Tüm bu anlatıdan anlaşılana, Avrupa'nın otonom bir ordu kurma hevesinin bulunmadığı, varsa da bunu NATO'ya yardımcı olarak sunma eğilimi gösterdiği olabilir. Avrupa'da NATO'ya yönelen tüm eleştirilere rağmen NATO genişlemesi, yine bu kıtada devam etmekte.

Nitekim Avrupa Birliği'nin güncel mevzuatı da böyle bir ordunun kurulmasını destekleyecek yapıdan uzak. Tüm ulusüstü regülasyonlara karşı savunma politikası, çoğunlukla bir temenniler bütününden teşekkül. Üstelik Avrupalıların çoğu NATO kriterlerini dahi karşılamazken benzer bir kaynağı yeniden ayırması da güç gözüküyor.

İlaveten AB'nin ABD ile yaptığı sayısız antlaşma, ABD'nin bu orduyu ekonomik yollarla engellemesini de kolaylaştırıyor. AB tüketiminde Amerikan malların taşıdığı yer ve Avrupa ihracatında ABD'nin payı, iki coğrafyayı birbirlerinden kısa vadede ayıramayacak şekilde bağlıyor. Nitekim artık Avrupa Ordusu'na getirilen tanımlar, 1950'li yıllarda dile getirildiği kadar otonomi unsurunu içermemekte ama NATO'nun hareket kabiliyetini artıracak yapılanmalar sunuyor.

Yine daha önce ifade edildiği üzere Avrupa hukuku, güvenlik ve insan hakları terapisinde insan haklarının lehinde kurduğu denge sebebiyle bu orduya giden yolları daraltıyor. Vicdani ret kurumunun ulusal ve uluslararası mahkemeler yoluyla kıtaya geliştirdiği hakimiyet, Avrupa halklarının yeşil politikalara verdiği desteğin artması ve yaşanan nüfus, Avrupa ordusunu mümkün kılmayan hukuki ve sosyolojik nedenlerin de başında geliyor.

Buna karşın Avrupalıların askeri güvenlik hususunda yeni sayfalar açmaya devam edecekleri de aşikâr. Yalnızca bu sayfaları NATO kitaplıklarından ayırmadan, kıtanın özgül ağırlığını artırmak istiyorlar. Keza son yıllarda şiddetlendiği şekilde, Amerikalı şirketler üzerinden kestikleri cezalar ve benzeri araçlarla, ABD ile farklı bir soğuk savaşı da devam ettiriyorlar.

Kendisi üzerindeki olumsuz havaya rağmen ABD, Avrupalıların savunma üzerinde daha çok inisiyatif almalarından memnun gözüküyor. Vardığımız noktada Avrupalıların özerk bir askeri güce sahip olması, ABD'nin üzerindeki olumsuz imajı da dağıtabilecek etkide. Gerekli insani müdahalelerin hızlıca ve kamuoyunu tatmin edecek şekilde yapılması, ABD'nin

²⁵ The Economist, 2019

komşu olmadığı coğrafyalarda sürdürdüğü hareketlerin da önünü kesecek şekilde yorumlanabilir. Ek olarak ABD artık, savunma harcamalarında eli daha rahat davranabilir.

Nihayetinde görünen o ki Avrupa Ordusu, başka şekillerde de olsa hep kendinden bahsettirecek, zaman zaman da NATO'yu değişimlere sürükleyecek bir tartışma olarak hayatımızda kalmaya devam edecek.

Kaynakça

Alkanalka, M. (2023). France and Germany's European Army or NATO Dilemma*. *Journal of International Relations and Politics*, 3(2), pp. 121-138.

Efe, H. (2008). The Common Foreign and Security Policy of the European Union. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 7(1), pp. 66-78.

Efe, H. (2010). Efforts to Establish a Common Foreign Policy in Europe in the Cold War Period. *Ankara Journal of European Studies*, 9(1), pp. 37-62.

Erkul, İ. Ç. (2023). Is it Possible to Build a European Army?: Understanding the Historical Experience and a Future Prognosis. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(3), pp. 978-1003.

Ertaş, T. (2022). Impeachment of Presidents in American Political History: A Constitutional Review on the Examples of Johnson, Nixon, Clinton and Trump. *Journal of Süleyman Demirel University Faculty of Law*, 12(1), pp. 3-89.

Euronews. (2022, 28 June 28). *The number of American troops in Europe has reached 100,000, but how long can Washington keep them there?* Euronews Website on 12 April 2024: <https://tr.euronews.com/2022/06/28/avrupada-ki-amerikan-askeri-sayisi-100-bine-ulasti-peki-washington-bu-gucleri-ne-kadar-tuta#:~:text=EUCOM%3A%20Avrupa'daki%20Amerikan%20askeri%20say%C4%B1s%C4%B1%20>

100%20bin&text=%C5%9Eu%20anda%20b%C3%B6lgede%20100%20bin% adresinden alındı

Treaty on the European Defence Community. (1952, May 27). Retrieved from <https://aei.pitt.edu/5201/1/5201.pdf>

Görgeç, A. (2021). US-EU Relations in the Trump Era: Quest for Autonomy in Europe. *Atatürk University Journal of Institute of Social Sciences*, 25(4), pp. 1373-1395.

Gözkaman, A. (2014). An Analysis on the Rejection of the European Defence Community. *Beykent University Journal of Social Sciences*, 7(2), pp. 6-19.

Gündoğdu, E. (2016). Deterrence Theory in International Relations. *Marmara University Journal of Political Science*, 4(2), pp. 1-22.

Kırdım, Ş. E. (2021). International Law at War: A Review on the Trump Administration's Approach to International Law. *Journal of Inonu University Faculty of Law*, 12(1), pp. 148-164.

Miller Centre (no date). *Donald Trump: Domestic Affairs*. Miller Center Website on March 9, 2024: Retrieved from <https://millercenter.org/president/trump/domestic-affairs>

Neiberg, M. S. (2017). *The Treaty of Versailles: A Concise History*. New York: Oxford University Press.

Nuhut, Ö. (2022). Where the efforts to establish an EU army have evolved and where it can evolve together with NATO. *Cappadocia Journal of Area Studies*, 4(1), pp. 112-130.

Politico. (2021, November 9). *Why all French politicians are Gaullists*. Politico Website on 13 April, 2024: Retrieved from <https://www.politico.eu/article/france-charles-de-gaulle-gaullists-emmanuel-macron-marine-le-pen/>

Renber, K. (2002). The International Legal Personality of the Western European Union. *Ankara University Journal of the Faculty of Political Sciences*, 57(1), pp. 89-110.

Reuters. (2023, December 22). *Italy grumbles at new EU budget rules but has reasons for relief*. Reuters Website on 13 April, 2024: Retrieved from <https://www.reuters.com/markets/europe/italy-grumbles-over-new-eu-budget-rules-it-has-reasons-relief-2023-12-21/>

Rohan, S. (Ed.). (2014). *The Western European Union: International Politics between Alliance and Integration*. New York, United States of America: Routledge, Taylor & Francis Group.

Soytürk, M. (2017). Great Britain's Relationship with the European Union and Brexit. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(4), pp. 72-82.

Stadnik, S. (2016). A Comparative Historical Study of the Development of a European Army. *E-International Relations*. Retrieved from <https://www.e-ir.info/pdf/63596>

The Economist. (2019, November 7). *Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead*. The Economist Website on 13 April, 2024: Retrieved from <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>

The Guardian. (2024, February 7, 7). *EU to take action against Hungary's 'sovereignty' law*. The Guardian Website on April 13, 2024: Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/07/eu-to-take-action-against-hungary-sovereignty-law-viktor-orban>

Ünaldılar, S. (2020). European Union-US Relations in the Donald Trump Era: Liberal World Order, Crises and Diverging Policies. *Discussing Europe: Its Past, Present and Future* (pp. 221-253). Istanbul: Marmara European Studies Conference.

Zürn, M. (2019). Politicisation compared: at national, European, and global levels. *Journal of European Public Policy*, 26(7), pp. 977-995.

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Yunus Emre Çelik, 2022 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Ankara Barosu çatısında avukatlık mesleğini icra eden ve ticaret hukuku ile tahkim yargılamaları üzerine eğilen Çelik, Türkiye Barolar Birliğinin Mülteci Hukuku ve Uluslararası Korumaya Yönelik Adli Yardım projesine de kayıtlıdır. 2024 yılında Ege Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programına başlayan Çelik, DİPAM bünyesindeki stajını Amerika Birleşik Devletleri ve Uluslararası Hukuk konuları üzerine yürütmektedir.